

El mas Parcet d'Espinelves, primeres notícies

Josep Climent i Parcet

Doctor Enginyer Industrial

Membre de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària

Resum: Estudi que presenta les primeres notícies del mas Parcet d'Espinelves i dels seus poseïdors, sota el domini del Monestir de Sant Llorenç del Munt.

Paraules Clau: Perset, Parcet, Espinelves, St. Llorenç del Mont.

Resumen: Estudio que presenta las primeras noticias del mas Parcet de Espinelves y de sus poseedores, bajo el dominio del Monasterio de Sant Llorenç del Munt.

Palabras Clave: Perset, Parcet, Espinelves, St. Llorenç del Mont.

Abstract: The study presents de first news about the mas Parcet in the village of Espinelves and its owners, under the dominion of the Monastery of St. Llorenç del Munt.

Key words: Perset, Parcet, Espinelves, St. Llorenç del Mont.

Résumé: Étude qui présente les premières nouvelles sur les mas Parcet, de la ville d'Espinelves, et de ses proprietères, sous le domain du Monastère de St. Llorenç del Munt.

Mots-clés: Perset, Parcet, Espinelves, St. Llorenç del Mont.

1- Antecedents

L'estudi de Dolors Vila i Llivina publicat en el Paratge no. 22, any 2009,¹ m'ha fet decidir a escriure una primera aportació sobre la nissaga Parcet d'Espinelves, atès que en mencionat estudi surt esmentat el Mas Parcet diverses vegades a la pàgina 18 del dit exemplar de Paratge. Aquest mas va ésser incorporat al patrimoni de Masjoan l'any 1725, com a dot del matrimoni de Marianna Saleta amb Isidro Masferrer.

Abans de seguir en l'estudi, cal dir que l'accés de Dolors Vila a l'Arxiu Patrimonial de Masjoan m'ha permès remuntar els meus avantpassats per línia materna fins a finals del S. XIII, malgrat que no varen ser nobles sinó simplement pagesos. El fet de passar el Mas Parcet a Masjoan ha permès que es conservés la documentació i memòria històrica de la família Parcet.

El mas Parcet d'Espinelves encara està dempeus i surt mencionat en els plànols de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC). Per cert, n'hi ha un altre a Sant Romà de Sau, bastit pels descendents dels d'Espinelves després de vendre aquest a l'honorable Valentí Saleta de Sant Hilari, l'ant 1702, per 3977 lliures, 1 sou i 6 diners.

Cal dir que el cognom Parcet, al llarg del temps i segons l'escrivà, ha prè les quatre formes: Perset, Percet, Parset i Parcet actual. Veure figura annexa.

2- El Monestir de Sant Llorenç del Mont.

El territori d'Espinelves en sa major part, era ja en el S. XIII de domini senyorial del Monestir de Sant Llorenç del Mont, en el terme de Sant Julià de Vilatorrada, bisbat de Vic i reemplaçava l'antic castell de St. Llorenç, que documentat l'any 882, seguia la regla de Sant Agustí des de 1161. Encare que el nom oficial és "del Munt", aquí empraré "del Mont" per evitar confusions amb el de Terrassa. A més, cal indicar, que arxivers de Vic empraren "del Mont" al fer resums en català del contingut dels pergamins del monestir. Per tant, fins i tot es podria discutir si el nom oficial actual és correcte.

El monestir tenia un prior, cinc canonges i un prevere secular. Decau en els Segles XIV i XV, i queda molt malmès amb els terratrèmols de 1425 i sense comunitat el 1460, fins que l'any 1760, els béns es donaren pel nou seminari conciliar de Vic.²

A l'Arxiu Episcopal de Vic, (AEV) hi ha una sèrie de pergamins del monestir i alguns capbreus que s'han conservat. El present estudi es basa en el pergami no. 9 i en el capbreu de 1336, els quals m'han permès remuntar, com ja he dit, als meus avantpassats fins a finals del s. XIII.

1. "Fons Joan Masferrer i Barnils. Arxiu Patrimonial de Masjoan (Espinelves). Genealogies"
2. Gran Enciclopèdia Catalana: Sant Llorenç del Munt

3- El pergami no. 9 de Sant Llorenç del Mont.

Es tracta d'un pergami en molt bon estat, del 25 d'abril de 1305,³ del qual un arxiver va fer un extracte quan confeccionà l'índex dels pergamins del Monestir, probablement a finals del S. XVIII o principis de XIX. Es tracta d'un arbitratge fet pel Priorat de Sant Llorenç del Mont, definint els llocs on poden portar el bestiar en Bernat de Gauseran, en Pere de Masjoan, en Pere Roca, en Pere Espinás, en Bernat de Perset i en Guillem Villamala, donat que en Jaume Rovira i el seu fill Pere, es queixen que el porten a les seves propietats del mas Rovira, cosa a la que no hi tenen dret.

L'extracte, en la seva redacció original comença:

“Es clos per Pere de Comaranaula per manament de Pere de Roda, Rector d'Espinelves, y conte ql. 7 de les Calendes de Maig 1305, sobre la controversia hi havia entre Bernat de Gauceran, Pere de Masjoan, Pere Roca, Pere Espinas, y Bernat de Parcet, y Guillem de Vilamala, homens del Monestir de Sant Llorenç del Mont, tots de la Parroquia de Espinelves de una part y Jaume y Pere Rovira, pare y fill, homens de la clavigeria de Vic de part altra, sobre la facultat de emprivar qe. pretenien los primers en las possessions del Mas Rovira propi de dits Jaume y Pere qe. negaven tenir facultat; qual facultat pretenien tenir, sens dans als esplets de les possessions del dit mas Rovira... (segueix en llatí una transcripció parcial del document).

Transcripció del pergami:

*Ad noticiam perveniat singulorum quod cum controversia esset mota inter Bernardum de Gausera et Petrum de Manso, Iohanne et Petrum de Rocha et Petrum Espinaç et Bernardum a Perset^p et Guilelmus de Villa Mala, homines Monasterii Sancti Laurentii de Monte, de Parrochia Sancti Vincentii de Spinalbes, ex una parte agentes, et Jacobum de Ruwira et filium eius, Petrum, eiusdem^p parrochie, homines clavigeri Vicenses, ex altera deffendentes, super eo, videlicet, quod predicti Jacobus de Ruwira et filius eius Petrus negabant et contradicebant dictis agentibus quod non ^p debebant habere usum nec servitum pascendi set {sic} habendi pascua sive pasturas in tenedenibus et possessionibus mansi de Ruwira dictorum Jacobi et Petri, eius filii, in quibus supradicti agentes ^p aserebant se et suos predecessores habuisse et possedissee pacifice dictum usum et servitum, perpetuo, <h>actenus? a tanto te(pm)pore (sic) citra quod memoria hominum in contrarium non extabat, ^p sine omni contradicci-
one predictorum. Tandem, intervenientibus Bernardo de Vilarnau, cive Vicensi et Geraldo de Ruwiris, dicte parrochie, in quos communiiter dicte partes super hiis conuenerant, fuit /^r facta super predictis firma et stabilis compositio in hunc modum: quod perpetuo, in cinte superdicti agentes et sui habeant pacifice dictas pasturas et usum pascendi et tenendi bes^p tiarium eorundem grassum et minutum et quilibet eorundem in predictis omnibus tenedonibus, pertinentiis atque pasturiis dicti mansi de Ruwira usque ad terminos et pedonaciones ibidem ^p prefixas atque positas, \ ita tamen quod dampnum non donent expletis dictorum locorum, / videlicet, usque ad masoveriam de Ollets et non ultra, versus mansum de Ruwira neque ultra fexiam vocatam Bernardi de Gausera que vocatur des Buguet neque /^o ultra podium des Lluquet neque ultra marginem que est inferius in cumba de Vila Erma, neque ultra via<m> que transiit per planum de Villa Erma, que quidem via insipit et proceditur /¹ usque ad podium qui vocatur Podius Poyos, neque ultra rupem que est subtrus dictum Podium Poyos, neque etiam*

3. Veure fotografia al final del text.

El mas Parcet d'Espinelves, primeres notícies

ultra viam antedictam que extenditur usque ad rivum sive toren¹² tem qui vocatur de Rifutotz si quo tempore erat seminata ipsa pars que est iuxta torente a parte orientis quod predicti agentes possint habere transitum cum dicto bestial¹³ rio eorundem per aliam partem dicti torrentis versus occidentem ad alias pasturas que sunt ultra illum comalar qui vocatur de Roure de Clusa, et prout dividitur a dicto comal¹⁴ lar superius usque ad podium vocatum Domenec ultraque loca predicta dicti actores sive agentes non habeant neque possint petere neque habere pascua sive pasturas¹⁵ sive dictum usum pascendi. Tamen intelligatur quod tempore quod sit glanaons sive glandes vel paraons in illo nemore subtus masoveriam de Olleto et in quintanu¹⁶ de Ruviradicti agentes non possint ibi stare set tantummodo habeant transitum per illam viam que est subtus masoveriam predictam de Olleto neque etiam habeant pas¹⁷ cua in dictis quintanis de Ruvira nec iuxta ortos eiusdem. Que omnia predicta et singula nos dicte partes recognoscentes nobis ipsis ad invicem dictam compositionem fore factam¹⁸ de expreso nostri arbitrii et voluntate et in presencia dictorum dominorum nostrorum, promittimus alter alteri ac nobis ad invicem eadem omnia et singula, ut dicta sunt, perpetuo attendere, com¹⁹ plere et non in aliquo contra venire sub obligacione omnium bonorum nostrorum.

Actum est hoc VII° kalendas madii anno Domini millesimo trecentesimo quinto.

Sig + num Bernardi de²⁰ Gausera; Sig + num Petri de Manso Iohanne; Sig + num Petri de Rocha; Sig + num Petri Espinaç; Sig + num Bernardi a Percet; Sig + num Guilelmi de Villamala;²¹ Sig + num Jachobi de Ruvira; Sig + num Petri filii eius predictorum qui hec concedimus, laudamus atque firmamus. Sig + num Bernardi de Villarmau; ²² Sig + num Geraldi de Ruviriis predictorum qui hec dicimus, firmamus et approbamus.

Testes h<u>ius rei sunt Guillelmus, Prior monasterii Sancti Laurentii de Monte; ²³ Petrus Berengarius, claviger sedis Vicensis; Guillelmus Deodatus, Sancte Marie de Valle Clara; Bernardus de Sancto Laurencio; Jachobus de Ecclesia et Raymundus de Gausera.

²⁴ Sig + num Petri de Roda, rector ecclesie Sancti Vincencii de Spinalbes qui hoc scribi, ffessit et suum signum inposuit. Signe.

²⁴ Sig(signe)num Petri de Cumba Renalla, scriptoris iurati et canonici Sancti Laurentii de Monte, qui hec scripsit et clausit, mandato Petri de Roda, ²⁶ rectoris Sancti Vincensii de Spinalbesio cum dictionibus suprapositis in nona linea ubi dicuntur: ita tamen quod dampnum non donent expletis dictorum locorum. Die et anno quo supra..

Crec interessant aquesta transcripció per la quantitat de topònims i andrònims que conté.

Relació d'andrònims:

Bernardus de Gausera

Petrus de Manso Iohanne

Petrus de Rocha

Petrus Espinaç

Bernardus a Perset

Guillelmus de Villamala

Jachobus de Ruvira et Petrus eius filius

Bernardus de Vilarnau

Geraldus de Ruviriis

Guillelmus, prior monasterii Sancti Laurentii de Monte

Petrus Berengari, claviger sedis Vicensis

Guillelmus Deodatus, Sancte Marie de Valle Clara

Bernardus de Sancto Laurencio

Jachobus de Ecclesia

Raymundus de Gausera

Petrus de Roda Rector ecclesia de Spinalbesio

Petrus de Cumba Renalla, scriptoris iurati.

Relació de topònims:

Monasterio Sancti Laurencii de Monte
Parrochia Sancti Vincensi de Spinalbesio
Manso Iohanne
Manso Ruvira
Masoveriam de Ollets
Feixa des Buguet
Podium de Lluquet
Cumba et planus de Vila Erma
Podius Poyos
Torrente Rifutotz
Comalar Roure de Clusa
Podium Domenech
Santa Maria de Valle Clara

Dels masos indicats, avui dia encara estan senyalats en els mapes de l'Institut Cartogràfic de Catalunya: l'Espinàs; Masjoan; la Parcet i la Rovira. Vilamala va quedar incorporat a Masjoan.

A part dels masos i monàstics, no he pogut localitzar cap dels altres topònims.

Un dels protagonistes es “Bernardus a Perset” o sigui “Bernat de Perset”. El fet de portar la preposició “a” llatina o “de” catalana, dona a entendre que Perset pot ser un topònim. De totes maneres, s’ha de notar que pels altres protagonistes, s’empra la preposició “de”, en comptes de “a”, essent en “Bernardus a Perset”, l’únic que porta la “a”. Aquest “Bernat de Perset” és el Parcet més antic que he trobat documentat.

Al final de l’estudi es comenten les variacions en l’escriptura del cognom i la possibilitat que Perset sigui un topònim.

Un altre document afegeix informació sobre aquesta antiga nissaga. Es tracta del capbreu del mateix Monestir, fet els anys 1336-38, que transcrit diu així:

4.- Capbreu de 1336.⁴

AEV- Capbreu de 1336-1338

Foli 7. Capbreu de mas Parcet

Transcripció.

Bernardus a Perset et Guilelma eius neptis et Petrus maritus ipsius Guilelme, heredis ^l et proprietarii mansi a Perset, de dicta parrochia, gratis et ex certa sciencia, ad interro^l gacionem dicti venerabilis prioris, pro iuramentum ab eis ad Sancta Dei quatuor evan^l gelia corporaliter prestitum, dixerunt et confessi fuerunt se et suos ^l antecessores in eodem manso cum dicto eorum manso et personis eiusdem^l cum eorum redempcionibus et aliis iuribus personalibus esse et con^l suevisse etiam pro libero et franco alodio mansi predicti et eius prioris et^l consuevisse facere et debere pro dicto manso, domibus, ortis, area et quin^l tanis de censu singulis annis, II solidis VIII denariis de terno in^l festo Sanctorum Petri et Felicis. Item VI mesuras cibate ad men^l 11 suram verterri et

4. Veure fotografia al final del text.

El mas Parcet d'Espinelves, primeres notícies

unam ollatam millium et unum caseum et tria ova. Item¹² III catulos? quos portarent in monasterium Sancti Laurencii.¹³ Item baiulo unum caseum. Et nullum alium censum neque partem aliquam exple¹⁴ torum facere teneri, promiserunt dicto priori \essel fideliter et legaliter.

Per altres capbreus, del mateix llibre, es dedueix que la data del capbreu d'aquest mas, és 10 Kalendas març de 1337, o sigui 20 de febrer de 1337, encara que el capbreu general va començar l'any anterior.

Traducció:

“Bernat de Perset i Guilleuma, la seva neta, i Pere marit de Guilleuma, hereva i propietària del mas de Perset de dita parròquia, (el capbreu és fa a Espinelves) a la interrogació feta pel venerable prior, mitjançant jurament prestat per ells personalment, davant els quatre sants evangelis de Deu, digueren i confessaren que ells i llurs antecessors eren tradicionalment al dit mas, conjuntament amb l'esmentat llur mas I les seves persones, I conjuntament també amb llurs redempcions i altres drets personals, fins I tot com a lliure I franc alou del mas citat I del seu prior, I que era costum I obligació de pagar pel mas, les cases, els horts, l'era I les quintanes, en concepte de cens anyal, dos sous I vuit diners de tern, el dia dels Sants Pere I Fèlix (1 d'agost). Així mateix, sis mesures de civada, segons l'amidament de Verterry, una olla de cols?, un formatge I tres ous. Igualment tres cadells que portessin al Monestir de Sant Llorenç. I també un formatge per al batlle.

I prometent que era lleial I legal no haver de pagar al prior cap més cens ni part de collites.

Per les dates, podem suposar que aquest Bernat és el mateix esmentat en el pergami no. 9 anterior. L'any 1337, Guilelma està casada. Per tant se li poden suposar uns 20 anys. Sembla que el seu pare, és mort, doncs no compareix, ni se l'anomena. Guilelma, per tant, devia néixer cap el 1317. El seu pare, si tenia uns 25 anys quan va néixer Guilelma, es pot suposar nascut cap el 1292 i Bernat, l'avi de Guilelma, 25 anys enera, cap el 1267. Ambdós compareixents, manifesten que els seus antecessors ja estaven en el mas, amb pactes amb el Monestir, doncs són ells qui manifesten els censos als quals estan subjectes, cosa que és de destacar, ja que allò que fóra normal, és que el prior es presentés a fer el capbreu amb el primitiu document d'establiment del mas, amb la qual cosa no fóra necessari fer la confessió jurada per part dels alouers. Si en Bernat diu que els seus antecessors ja estaven al mas, es pot suposar, doncs que estaven allà, com a molt tard, al principi del S XIII.

Aquí en aquest document, també es designen el propietari i el mas com “a Perset”.

És Perset un topònim d'origen francès?

En relació al fet que Perset sigui un topònim, faré una digressió com a possibilitat, encara que sense proves documentals.

Per una banda, sembla que molts noms i cognoms catalans acabats en “et” són d'origen francès i per les dates que s'estan tractant, es podria pensar en una emigració de francesos cap a Catalunya amb motiu de la persecució dels albigesos o càtars, ja que la creuada contra ells començà l'any 1207. Amb aquest raonament, he buscat per Internet si a França hi havia encara “Parcets”, sense èxit. Però quan he buscat “Perset”, sí que n'he trobat. A “Facebook” en vaig trobar 35. Em vaig posar en contacte amb ells, demanant si tenien informació sobre el cognom. De sis respostes, quatre em varen confirmar que procedien del lloc d'Espalion, departament d'Aveyron, uns 82 Km. al nord-est d'Albi, centre dels albigesos. I aquí ve allò més curiós: en aquesta població, d'Espalion hi ha l'església “de St Hilarion de Perse” (Sant Hilarió de Pèrsia), romànica del Segle XII.

Josep Climent i Parcet

Per altra banda, en català antic, “perset” és una grana de color vermell, que es feia servir per tenyir mantes i catifes, i es deia així perquè venia de Pèrsia.⁵ Realment, encara que ara no la pugui demostrar, és una hipòtesi a considerar l’origen francès del cognom “Perset”, que allà no ha sofert modificacions com aquí, atesa a la diferent pronunciació en català.

Donat que aquest cognom com ja s’ha dit es troba escrit de quatre formes diferents: Perset, Parset, Parset i Parcet, (veure figura) es fa difícil de transcriure quan en els documents antics es presenta escrit amb la “p” traçada per sota, ja que tant es pot transcriure “Per” com “Par”.

Tenint en compte això expressat abans, sobre tot pel fet que a França encara hi ha Persets, jo personalment opino que el nom antic original era « Perset » i que la pronunciació catalana de la lletra “e” sense accentuar, ha donat lloc a la seva transformació en “a”. I el mateix es pot dir per la pronunciació de la “s” o de la “c”, que segons l’escrivà, la prendria d’una forma o altra.

Agraïment:

A Avel·lí André que m’ha revisat la transcripció i traducció dels textos llatins.

Diferents Formes D’escriure Parcet

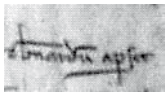

Fig. 1 Bernat de Perset – 1305

Fig. 2 Pere de Percet- 1446

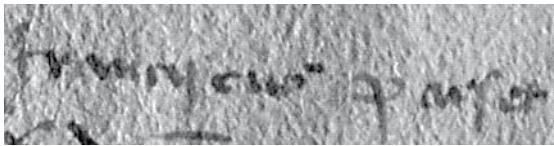

Fig. 3 Francesc Parset - 1483

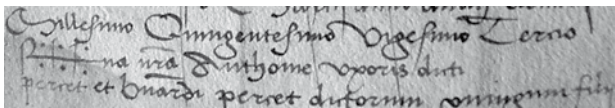

Fig. 4 Bernat Percet - 1523

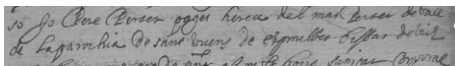

Fig. 5 Pere Perset - 1641

5. Diccionari de la llengua catalana. Pere Labernia. Ed. Espasa. 1888.

El mas Parcet d'Espinelves, primeres notícies

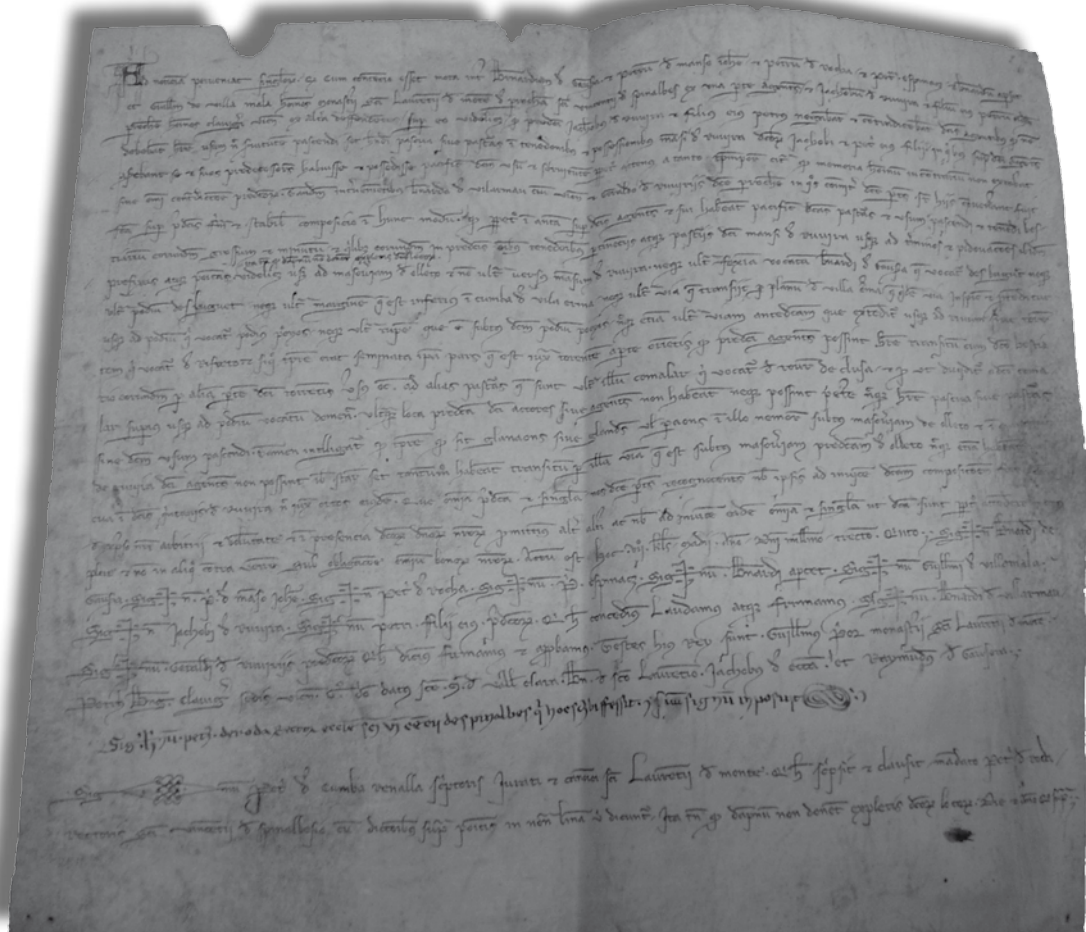

Fig. 6 AEV-Pergami no. 9 del Monestir de Sant Llorenç del Mont

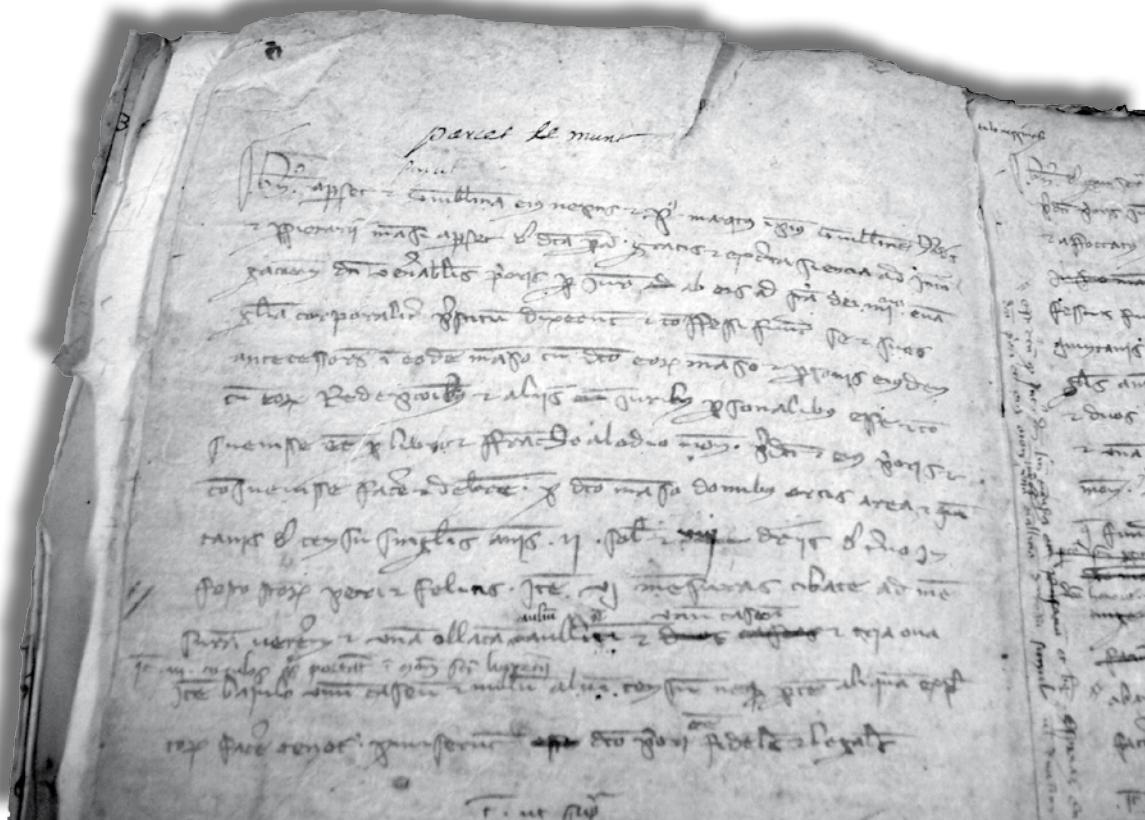

Fig. 7 AEV. Capbreu del mas Perset de 1337.